

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Ухналь Н. М.
доктор філософії з економіки
Державної навчально-наукової установи
«Академія фінансового управління»
м. Київ, Україна

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-273-2-4>

ВИКЛИКИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Питання національної безпеки України почали набувати гострої актуальності та активізації досліджень у 2000–2020 рр. через значні зовнішні загрози і внутрішні ризики. Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року визначено національні інтереси, серед яких сталий розвиток національної економіки, інтеграція країни в європейський економічний простір, розвиток рівноправної взаємовигідної економічної співпраці з іншими державами [1]. Водночас з 2014 р. однією із головних загроз національній безпеці України, її суверенітету і територіальній цілісності, постала агресивна зовнішня і воєнна політика РФ, що на початку 2022 р. переросло у повномасштабне вторгнення, та може призвести до подальшої ескалації збройної агресії проти інших держав Східної та Центральної Європи, які, зокрема, входять до організацій європейської та світової систем безпеки (ЄС, НАТО).

Теоретичні та практичні питання економічної безпеки країни присвячені праці багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених. Різні аспекти економічної стабільності та безпеки висвітлені у працях

таких вітчизняних науковців, як О. Барановського, О. Білоруса, З. Варналія, В. Кудряшова, М. Єрмошенка, Т. Єфименко, І. Чорнодіда та ін. Значний внесок у дослідження теоретичних засад формування та забезпечення економічної безпеки, ідентифікації загроз та пошуку напрямів їх мінімізації зробили зарубіжні вчені: Г. Андрусек, П. Абрамсон, П. ван Бергейк, Дж. Бренан, Б. Бузан, М. Вард, М. Кабалеро-Ентоні, М. Келер, Д. Нанто, Х. Несадуре, Л. Олвей, Х. Пуарсон, П. Хаф та ін.

Після пандемічного шоку почалась стадія відновлення національних, регіональних і світової економік, зростання якої становило 6,1% у 2021 р. проти -3,1% у попередньому році [2]. Однак російсько-українська війна, що стала найзагрозливішим конфліктом у Європі з часів Другої світової війни, зумовила геополітичні, економічні, інфраструктурні та гуманітарні наслідки, що деструктивним чином впливають на глобальний економічний розвиток: зростання інфляції, підвищення цін на енергетичні та сільськогосподарські товари, порушення ланцюгів поставок товарів і послуг [3].

За оцінками експертів, ВВП України впаде на 45% у 2022 р. внаслідок окупації частини своєї території, припинення, призупинення та релокацію господарської діяльності, понесення збитків від знищення об'єктів критичної інфраструктури, зниження зовнішньоекономічної діяльності морськими шляхами через втрату доступу та обмеженість до Азовського та Чорного морів, вимушеною міграцією населення [4]. Вже за попередніми підсумками 2 кварталу падіння ВВП України склало 37,2% [5], що є найбільшим за останні 10 років (рис. 1).

Завдано катастрофічних збитків екології, що сягнули майже 1 трлн грн. [6], знищено або пошкоджено понад 40 млн м² житлових будинків, сотні освітніх та медичних закладів, десятки нафтобаз, торгових центрів, тисячі метрів дорожньої, залізничної інфраструктури, культурної спадщини. Прямі збитки від руйнувань внаслідок агресії РФ проти України станом на початок вересня 2022 р. оцінюються у понад 110 млрд дол., найбільшу частку серед яких займає пошкодження житлового фонду, об'єктів

інфраструктури та промислових підприємств – 47,8 млрд дол., 35,1 млрд дол. та 9,7 млрд дол відповідно [7].

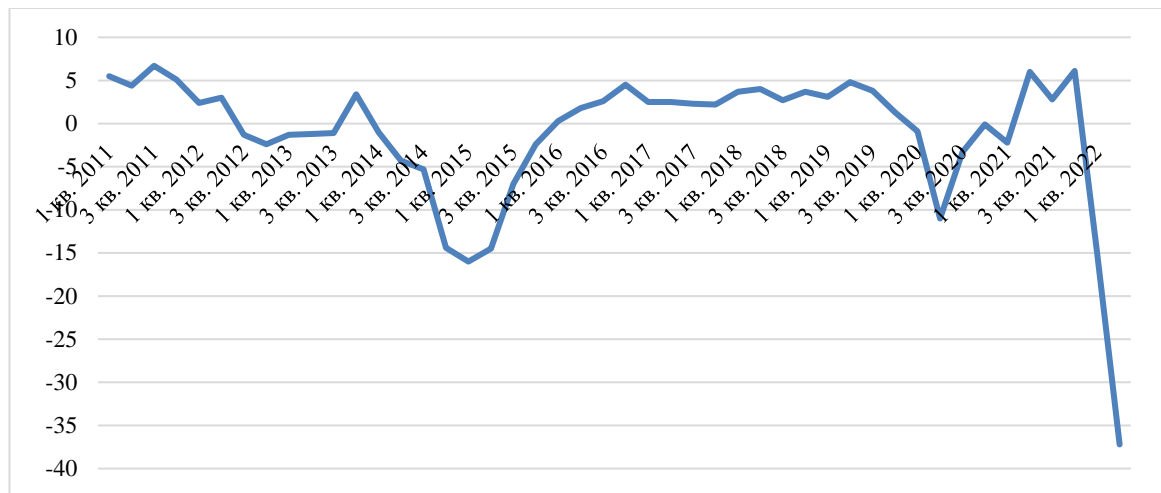

Рис. 1. Динаміка реального ВВП України протягом 2011 – 2 кв. 2022 рр.

Джерело: Зміна обсягу валового внутрішнього продукту / Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua>

Внаслідок цього відбулося порушення економічних процесів та масова міграція населення, що призвело до негативних наслідків для ринку праці. За оцінками МОП, від початку війни було втрачено майже третину робочих місць (4,8 млн, або 30%), понад 6,4 млн осіб виїхало за кордон, близько 7,7 млн стали внутрішньо переміщеними особами, з них більшість мають вищу освіту та були зайняті у висококваліфікованих професіях [8; 9].

«Декларацією Луганю», підсумковим документом конференції з питань відновлення України URC2022, передбачено створення ефективної координаційної платформи між Урядом України та всіма двосторонніми та багатосторонніми партнерами, організаціями та міжнародними фінансовими організаціями для підготовки та реалізації Плану відновлення та розвитку України, зокрема зазначено, що надається перевага інноваційним підходам, таким як цифрова трансформація, перехід на зелену енергетику, національне та міжнародне інноваційне та стале фінансування, включаючи використання можливих репарацій, внески приватних

донорів і приватного сектору. Процес відновлення має забезпечити сталу перебудову України, яка узгоджується з Порядком денним сталого розвитку до 2030 року та Паризькою угодою, інтегруючи соціальні, економічні та екологічні аспекти, включаючи перехід до альтернативних джерел енергії [10].

Література:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року»: указ Президента України від 11.08.2021 № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021>.
2. Gloomy and More Uncertain. IMF. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/07/26/world-economic-outlook-update-july-2022>.
3. By how much will the war in Ukraine reduce global growth? The Economist. 2022. 4 August. URL: <https://www.economist.com/graphic-detail/2022/08/04/by-how-much-will-the-war-in-ukraine-reduce-global-growth>.
4. Guénette J. D., Kenworthy Ph., Wheeler C. Implications of the War in Ukraine for the Global Economy. EFI Policy Note 3. 2022. URL: <http://hdl.handle.net/10986/37372>.
5. Здійснено оперативну оцінку ВВП за II квартал 2022 року. Державна служба статистики. 2022. 8 вересня. URL: <https://ukrstat.gov.ua>.
6. Сума збитків екології від російської агресії близько одного трильйона гривень – Міністерство довкілля. URL: bit.ly/3HlhQty.
7. Загальна сума прямих збитків інфраструктури зросла до \$114.5 млрд, мінімальні потреби у відновленні зруйнованих активів наближаються до \$ 200 млрд. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/04/6/685311>.
8. Вплив кризи в Україні на сферу праці: попередні оцінки: аналітична записка. МОП. 2022. 11 травня. URL: https://ukraine.un.org/sites/default/files/2022-05/UKR_Brief%20note_11May-2022.pdf.
9. Право на працю в умовах війни: зменшення ризиків для українців. Міністерство економіки України. <http://surl.li/dgdbe>.
10. Outcome Document of the Ukraine Recovery Conference URC2022 ‘Lugano Declaration’ on 4-5 July, 2022. URL: <https://bit.ly/3h8yP7V>.